

GESTALTNINGSPROGRAM CARLANDERSPLATSEN

2015-02-20

Göteborgs
Stad

TENGBOM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

		“NYA” CARLANDERSPLATSEN OCH DESS NÄROMRÅDE	
Vad är ett gestaltungsprogram?	1	Carlandersplatsen - att beakta vid gestaltning	18
Syfte	1	Triangel	18
Gestaltungsprogrammets mål	1	Tankar om “nya” Carlandersplatsen	18
Flygfoto på området	2	Förslag på gestaltning	19
Lokalisering i staden	3	Belysning & säkerhet	19
Framtiden	3	Sittplatser	20
		Tillgänglighet	21
FAKTA OCH HISTORIK FÖR CARLANDERSPLATSEN OCH DESS NÄROMRÅDE		Markbeläggning	21
Fakta om namnet Carlander	4	Vatten	21
Gällande detaljplaner	4	Staty	21
		Växtval	22
ANALYS OM PLATSEN OCH DESS OMGIVNING		Trafikförslag	23
Kulturmiljöunderlag - Carlandersplatsen och Renströmsparken	5	Förslag	24
Historik och fakta om Renströmsparken & Humanistparken	5	Kommentar till gestaltungsförslagen	25
Från kvarterstad till funkisstad	5		
Befintlig bebyggelse och dess skala och materialval	6		
Bebyggelsekaraktär	7		
Angränsande omgivning	7		
Kvarteren Skokloster: Eklandagatan - Carlandersplatsen - Lundgrensgatan	8		
Kvarteret Gripsholm / Humanisten	9		
Kvarteret Flugsnapparen & Rödhaken, Olof Rudbecksgatan	9		
Kvarteret Sidensvans: Eklandagatan - Volrat Tham	9		
Gröna värden	10		
Carlandersplatsens form & förutsättningar	11		
Carlandersplatsen	11		
Trafik	11		
Buller	11		
Trapporna	12		
Stråk	12		
Platsens förutsättningar - för detaljplaneområdet	13		
Samband mellan Carlandersparken & Carlandersplatsen	13		
Miljöbilder på Carlandersplatsen	14		
Befintligt utförande	15		
Förslag på bebyggelse i området	16		
Nya Humanisten	17		

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

För Gestaltungsprogrammet:

Per Osvalds, SBK

Sirpa Ruuskanen Johansson, SBK

Malin Jarl, SBK(Tengbom Arkitekter)

Johan Henrikson, SBK(Tengbom Arkitekter)

Gestaltungsprogrammet har tagits fram i samband med detaljplanearbete för aktuellt område.

VAD ÄR ETT GESTALTNINGSPROGRAM?

Gestaltningssprogrammet är ett hjälpmedel för styrning av den yttre miljöns utformning. Genom att de gemensamma ambitionerna för detaljutförandet för aktuellt område klargörs tidigt, kan de också säkerställas vid genomförandet.

Programmet ska utgöra ett gemensamt underlag för projektering, bygglovhantering, byggande och förvaltning av bebyggelsen inom planområdet.

SYFTE

Syftet med programmet är att historiskt studera Carlandersplatsen och dess närområde och sedan komma med förslag och idéer på gestaltning/utformning och materialval för platsen i process med pågående detaljplanearbete för Carlandersplatsen och Renströmsparken.

Intentionen med den pågående detaljplanen är att man vill förtäta med ny byggnation vid Carlandersplatsen upp på Högåsberget och på så vis binda samman den befintliga äldre bostadsbyggnationen, stenstad och funkiskvarter, med campusområdet.

Detaljplanen möjliggör nya bostäder, kontor, ett större garage och handel i bottenplan vid Carlandersplatsen.

Humanisten ska också byggas ut mot berget och ta en del mark från Näckrosdammen och Renströmsparken i anspråk. Det finns således en del större förändringar på gång i området och en del av stadens gröna område kommer att tas i anspråk.

Vid förtätning i staden är det viktigt att studera platsen och dess förutsättningar för att hitta en skala med lämplig rytm samt ett uttryck som harmonierar med den befintliga byggnationen i skala och materialval och kulör. Formspråket på nybyggnationen kommer att spela stor roll för hur "nya" Carlandersplatsen kommer att uppfattas.

GESTALTNINGSPROGRAMMETS MÅL

Gestaltningssprogrammet innehåller en genomgång av områdets olika delar för att definiera de kvaliteter som är speciellt viktiga och rumsbildande för miljön. Målet är att säkerställa riksintressets, översiktsplanens, den nya detaljplanen och kvalitetsprogrammets intentioner avseende områdets topografiska karaktär och historiskt varierade bebyggelsemönster och att detta verkligen kommer till stånd i genomförandet.

Vad avser utformning och gestaltning har gestaltningssprogrammet avgränsats till Carlandersplatsen.

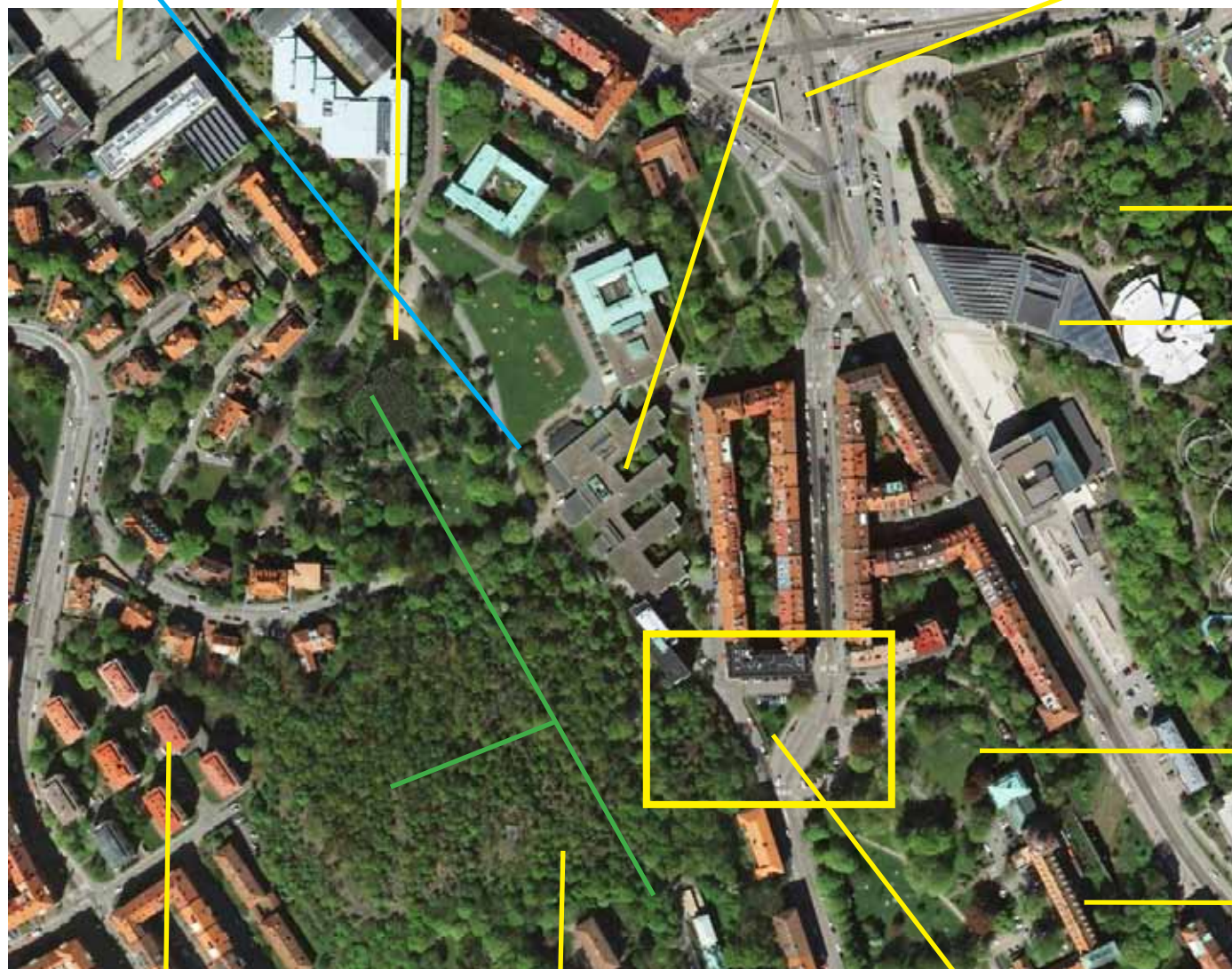
populärt GC-stråk

NÄCKROSDAMMEN

HUMANISTEN

KORSVÄGEN

GÖTAPLATSEN

LISEBERG

UNIVERSEUM

gröna koppling

CARLANDERS PARKEN

CARLANDERSKA
SJUKHUSET

JOHANNEBERG

HÖGÅSBERGET

CARLANDERSPLATSEN

KÄLLA:
<http://boksamlarenigoteborg.blogspot.se/2012/02/linbana-bergbana-1923.html>

Flygfoto över Carlandersplatsen till vänster och Korsvägen till höger. Här ser man tydligt de två nämnda platsernas tydliga triangelform. I mitten syns den tydlig kvartersstrukturen i stenstaden. Överst på bilden syns Humanisten. Källa: bild från Eniro

LOKALISERING I STADEN

Carlandersplatsen ligger centralt i Göteborg, med närhet till knutpunkten Korsvägen och evenemangsstråket, men också nära Carlanderska sjukhuset med sin högresta parkmiljö.

Carlandersplatsen är en viktig och historisk plats där det bland annat syns en tydlig historisk skillnad i arkitektur- och tidsperioder. Olika byggnadsstilar samt material och skalor möts och samspelar. Förbi Carlandersplatsen går Eklandagatan som är en starkt trafikerad gata i Johanneberg.

Området har en central plats och roll i stadens utveckling, och olika skeden syns tydligt i området. Carlandersplatsen gränsar mot Näckrosdammen och Högåsberget som var en viktig del i jubileumsutställningen 1923 med centrum vid Götaplatsen, som då blev kulturcentrum, samt Liseberg - som blev starten på evenemangsstråket.

FRAMTIDEN

Vid Näckrosdammen har ett campusområde bildats och det finns långt gångna planer på att bygga ut detta precis i anslutning till Carlandersplatsen.

Planområdet är beläget vid Carlandersplatsen och utgör ett område som sträcker sig från Carlandersplatsen och Eklandagatan över Humanisten i norr till området vid Renströmsparken och Näckrosdammen.

FAKTA OCH HISTORIK FÖR CARLANDERSPLATSEN OCH DESS NÄROMRÅDE

FAKTA OM NAMNET CARLANDER

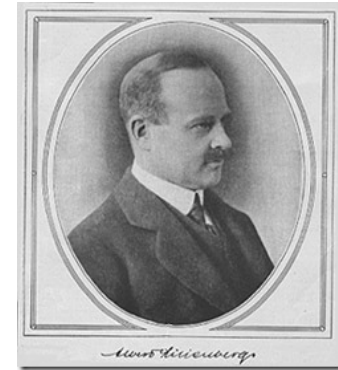
Släkten Carlander grundade delar av textilindustrin och SKF och i området låg tidigare landeriet Carlsberg. En Axel Carlander var ordförande i stadsfullmäktige och en initiativtagare till Jubileumsutställningen i Göteborg som ägde rum år 1923, (den skulle egentligen varit 1921 då Göteborg firade 300 år men blev två år försenad.) 1927 byggdes Carlanderska sjukhuset på landeritomten, efter en donation av Axels far, Christopher Carlander.

GÄLLANDE DETALJPLANER

Carlandersplatsen är en mycket synbar gräns mellan två tydliga byggnadsstilar och tidsepoker i Johanneberg, stenstaden möter funktionalismen. Arkitekturens ideal förändras över tid och utvecklas och sätter sina spår.

I grunden ligger Albert Lilienbergs nationalromantiska plan från 1913 med Lorensbergs villastad och Eklandagatan för stenstaden, samt Lilienbergs plan från 1917 för stora delar av hela Johanneberg.

Längre upp på Eklandagatan gäller Uno Åhréns funktionalistiska 1930-tals plan för övre Johanneberg.

Viktiga herrar gällande stadsplanering i Johanneberg.
T v Albert Lilienberg och t h efterträdaren Uno Åhrén
Källa: Wikipedia

Efter Lilienberg började Uno Åhrén på posten som stadsingenjör. Han vurmade starkt för funktionalismens stadsbyggnadsideal och han ritade om Lilienbergs plan för Johanneberg. I den nya planen, stadsplanen från 1935, dominerar övre Johanneberg av funktionalistiska längor i skiftande höjder. Längs med Eklandagatan finns funkislängor i rött tegel som binder samman och förmedlar övergången mellan kvartersstaden och funkiskvarteren.

ANALYS OM PLATSEN OCH DESS OMGIVNING

Under Jubileumsutställningen så gick det en bergbana från Högåsbergets högsta topp ner till Renströmsparken. Än i dag finns en del rester från utställningen kvar. Bildkälla: <http://boksamlarenigoteborg.blogspot.se/2012/01/linbana-bergbana-1923.html>

KULTURMILJÖUNDERLAG - CARLANDER- SPLATSEN OCH RENSTRÖMSPARKEN

Företaget Melica har tagit fram ett Kulturmiljöunderlag för Carlandersplatsen/Renströmsgatan som ligger till grund för kommande detaljplaner för området. Underlaget visar att områdets historik är viktig ur flera aspekter. Mycket fakta om omkringsliggande kvarter och dess byggnader är hämtat från det underlaget.

I "Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse - ett program för bevarande" godkänt av Byggnadsnämnden 1999, utpekas hela programområdet som kulturhistoriskt värdefullt. I det närmaste hela planområdet ingår i område som är av riksintresse för kulturmiljövården.

I Melicas underlag framkommer att Carlandersparken är ett stort omfattande grönt rum som innefattar Carlanderska sjukhusets alla byggnader, men som också relaterar till sin parkmässiga omgivning på ett värdefullt sätt. Albert Lilienbergs stadsplan kombinerad med historiska lager från Carlbergs landeris omgivning ger ett mycket grönt och samtidigt stadsmässigt intryck än idag.

Följande beskrivs Carlandersplatsen som en spännande plats där Albert Lilienberg lade ut trekanter framför kvarteren. En trekant ligger mitt emot Carlandersplatsen 1-3 och en annan trekant ligger lite snedställt framför Carlandersplatsen 5. Trekantsmotivet framhövdes också tydligt vid omgestaltningen av Korsvägen. Carlandersplatsen mynnar ut i en park med anor från landeriperioden och innehåller många olika ädellövträd. Högåsbergets naturmiljö väller ut över Carlandersplatsen mellan huskropparna vid Eklandagatan vid flera punkter. Stråket från Mölndalsvägen söker sig vidare upp till Övre Johanneberg via trappor och gröna ytor.

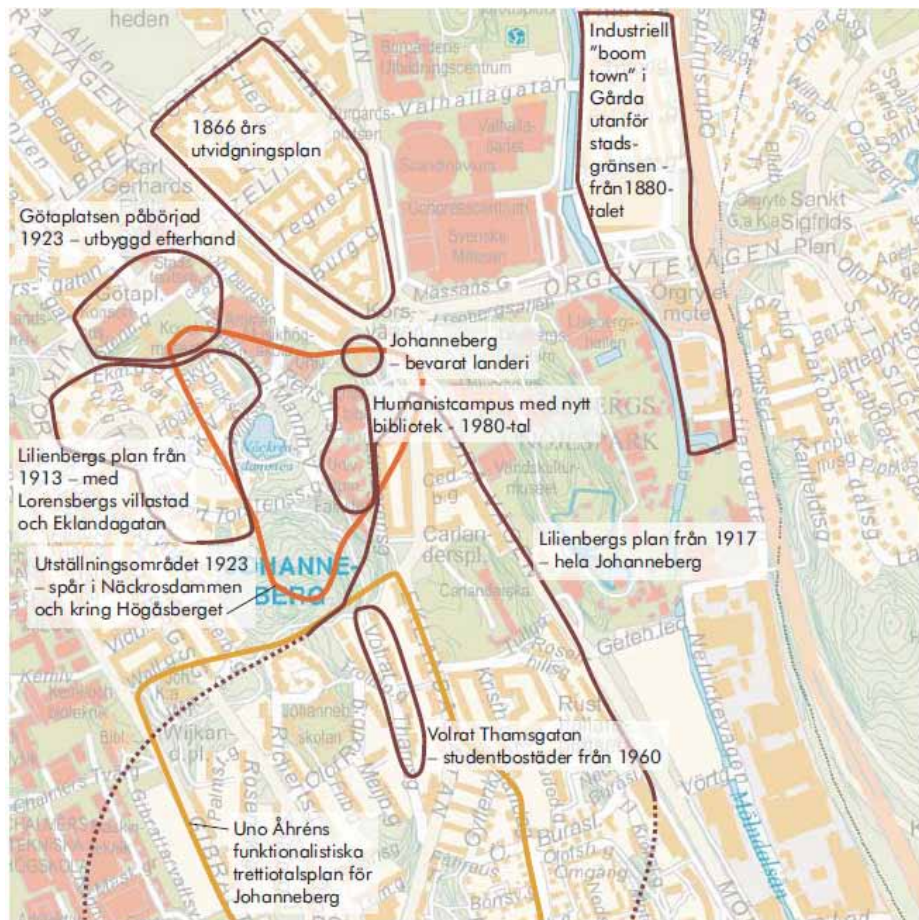
Carlandersparken och det pampiga röda sjukhuset.
Källa: Melica (2012)

HISTORIK OCH FAKTA OM RENSTRÖM- SPARKEN & HUMANISTPARKEN

Renströmsparken har tidigare tillhört landeriet Lyckan, men blev under Jubileumsutställningen 1923 en central och viktig park. Här finns den vackra Näckrosdammen som är omgiven av många rhododendronbuskar. Grönområdet har två tydliga rum, dels själva parken dels det trafikerade GC-stråket längs med Humanisten. Området närmast Humanisten kallas Humanistparken. Här finns ett konstverk i form av en vattentrappa.

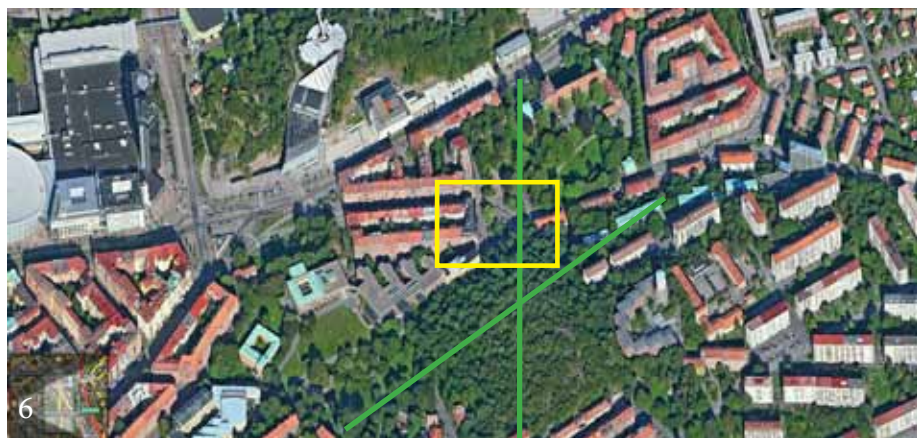
FRÅN KVARTERSTAD TILL FUNKISSTAD

Efter utställningen 1923 forstatte utbyggnaden av nedre Johanneberg längs Viktor Rydbergsgatan och Eklandagatan med kvarteren runt Carlandersplatsen. Kvarteren blev påkostade med stora lägenheter och många lokaler i bottenplan. Vackra portaler och trappgator binder samman gårdar, gator och nivåskillnader.

Ovan. Exempel på fasader i området. Källa: Melica (2012)

T v. Kartan visar Carlandersplatsen med omgivning. De kulturmiljömässiga förutsättningarna har studerats i en utredning av konsultföretaget Melica från 2012. Källa: Melica (2012)

Det finns viktiga utblickar mot grönska och det är av stor betydelse för upplevelsen av området. Topografin spelar en stor roll som möjliggör dessa utblickar och siktlinjer från både Carlandersplatsen och upp mot Högåsberget och omvänt, från berget och ner mot Carlandersplatsen. Utblickarna är en stor tillgång för området.

Källa: Eniro

BEFINTLIG BEBYGGELSE OCH DESS SKALA OCH MATERIALVAL

De befintliga husen längs med Eklandagatan är mjukt anpassade till nivåskillnaderna längs gaturummet så att de följer terrängen. Detta syns tydligt både i de äldre stenhusen men också i de nättare funktishusen längre upp i Johanneberg. En mjuk rytm följer hela Eklandagatan och den nya bebyggelsen vid Carlandersplatsen bör anpassas till den.

Trots variationen i bebyggelsen är skalan i kvarteren runt Carlandersplatsen enhetlig - allt ifrån Korsvägen över Humanisten upp mot Carlanderska sjukhuset. Variationen sker i materialval då bebyggelsen har skiftande ålder och ideal. Kännetecknande för kvarteren är den höga kvaliteten på materialvalen - både i de nationalromantiska kvarteren men också i de funktionalistiska.

Materialen spelar en viktig roll och är av stor betydelse för hur man upplever området. Ny bebyggelse bör utformas med stor fingertoppskänsla och kunskap.

Området kring Humanisten, Carlanderska sjukhuset och kvarteren Skokloster och Stenskvätten med rött tegel är mycket enhetliga i skala.

FUNKTIONALISM

STENSTAD

Källa: bild från Eniro

ANGRÄNSANDE OMGIVNING

I norr står högresta tunga tegelbyggnader av monumental karaktär och i öster finns Carlandersparkens grönska. Bebyggelsen är väl sammanhållen av rött tegel, koppar och natursten - gedigna material som återkommer i stenstadens arkitektur.

Carlandersplatsen är trigangelformad, med en parallell plats i utkanten av parken på andra sidan Eklandagatan. Där finns parkeringsplatser, och parkbänkar och viss växtlighet. Runt triangeln går en trottoar och gata med parkeringsplatser. Platsen upplevs mest som en yta för biltrafik.

Det branta Högåsberget bildar en stark gräns mot Carlandersplatsen. Mellan berget och platsen går ett populärt GC-stråk mellan Johanneberg och ner mot Humanisten och Götaplatsen/staden.

Carlanderska sjukhusets arkitektur stämmer väl överens i material (tegel och koppar) och skala med de tyngre stenhusen vid Carlandersplatsen. Vid infarten till sjukhuset från Eklandagatan möts man av ett portvaktshus i tegel med drag av både klassicism och nationalromantik. I andra ändan av Carlanderparken finns ett litet kapell i tegel med koppartak.

BEBYGGELSEKARAKTÄR

Carlandersplatsen är en mycket synbar gräns mellan två tydliga byggnadsstilar och tidsepoker i Johanneberg, stenstaden möter funktionalismen. Arkitekturens idel förändras och utvecklas och sätter sina spår.

I grunden ligger Albert Lilienbergs nationalromantiska plan från 1913 med Lorensbergs villastad och Eklandagatan för stenstaden, samt Lilienbergs plan från 1917 för stora delar av hela Johanneberg.

Längre upp på Eklandagatan gäller Uno Åhréns funktionalistiska 1930-tals plan för övre Johanneberg.

Vid platsen möts två tydliga bebyggelsekaraktärer: massiv tegelarkitektur och den lättare funktionalismen. Båda stilarna präglas av regelbundenhet och stort fokus på kvalitet i material och utformning av detaljer. Dessa kvaliteter är mycket viktiga att beakta för att bevara områdets karaktär.

Den sk Språkskrapan, är en byggnad som ingår i campusområdet, och den har en skala som samspelar med Högåsberget och rytmen i den omkringliggande bostadsbebyggelsen.

KVARTEREN SKOKLOSTER: EKLANDAGATAN - CARLANDERSPLATSEN - LUNDGRENSGATAN

Kvarteret har en påkostad 1920-talsklassicism. Arkitekturen är av hög klass med fina genomarbetade detaljer och gedigna materialval. Byggnaderna i det sammanhållna kvarteret är uppförda i rött tegel och huskropparna har olika förband, som bidrar till att lyfta fram teglet och dess möjligheter i variation. Husen har rik variation i utformning i form av rusticeringar, hörnkedjor, rundlar och friser. Många detaljer finns också runt portar, balkonger och fönster. Balkong- och trappräcken är i smide. Fönstren, både med och utan spröjs, är tidstypiska med färger som vit, brun, grön eller engelskt rött. Portarna är i trä och uppglasade och många har fina ornament. Taken är av rött tegel med undantag av portalbyggnaden vid Carlandersplatsen som nu har ett blankt svart tegel på det svängda takfallet. Längs Eklandagatan har stor omsorg lagts vid takfötternas gestaltning och trappning ner mot Korsvägen.

Kartan visar viktiga byggnader, årtal och platser i området.
Källa: Kulturmiljöunderlag. Melica (2012)

KVARTERET GRIPSHOLM / HUMANISTEN

Campusområdet är byggt i omgångar. Universitetsbiblioteket är från 1950-talet och har rött tegel, koppar och natursten. Biblioteket byggdes till i början på 1980-talet, och då byggdes även Humansitens byggnad i rött tegel. Den högresta sk. Språkskrapan är från 1960-talet och har gult tegel och skivmaterial. Byggnaden har en stram utformning med reglbunden fönstersättning.

Skalan i området kring Humanisten och kv. Skokloster är mycket enhetlig. Kopplingen till Högåsberget är viktig och likaså de siktlinjer som finns. GC-stråket från Carlandersplatsen, under Språkskrapan mot Renströmsparken är av central betydelse för människors rörelsemönster i området. Dock upplevs stråket som otryggt under dygnets mörka timmar.

Eklandagatan,
puts. Fasad mot
berget.
Källa: Melica
(2012)

Eklandagatan,
tegel. Fasad mot
gatan.
Källa: Melica
(2012)

KVARTERET FLUGSNAPPAREN & RÖD-HAKEN, OLOF RUDBECKSGATAN

Kvarteret är uppfört 1942-44 och består av funktionalistiska byggnader i vit slätputs med flacka sadeltak. Stadsbyggnadsidealet när de byggdes var hus i park och byggnaderna omges av luft och grönska. Funktionalismen kännetecknas av enkelhet och renhet i uttryck i materialen. Kvarterets läge möjliggör fina utblickar mot staden och bidrar till en stor kvalitet i området. Husens gröna balkonger möter mjukt Högåsens grönska.

KVARTERET SIDENSVANS: EKLANDAGATAN - VOLRAT THAM

Kvarterets östra del, längs Eklandagatan, byggdes mellan år 1934-35 med funktionalistiska byggnader. Byggnaden närmast Carlandersplatsen har en stram ljus slätputs med gröna detaljer och utanpåliggande balkonger.

Pumphus med
tillbyggnad och i
bakgrunden stu-
dentlägenheter,
Volrat Tham.

Studentlägen-
heter, Volrat
Tham.
Källa: Melica
(2012)

De två byggnaderna närmast ovanför backen har rött tegel och detaljer i natursten. De anknyter till både Humnaisten och Carlandersplatsen i både material och kulörval.

I kvarterets västra del finns studentbostäder från 1960-talet byggda med blankt mörkt skivmaterial och tydliga ljusa fönsterband. I slutet av Volrat Thamsgatan närmast Högåsberget finns en före detta pumpstation från 1923 med fasader i gult tegel med detaljer i granit och ett arbetat koppartak. 1985 byggdes det gamla pumphuset till med en putsad huskropp som underordnar sig pumphuset i skala och utformning. Gatan avslutas med en parkeringsplats närmast berget.

Bebyggelsen i kvarteret har tagit stor hänsyn till topografin och platsens förutsättningar. All bebyggelse i kvarteret har på olika sätt terränganpassats, ofta genom en avtrappning som följer terrängen.

Utsikt från Högåsberget. Under vinterhalvåret då det är avlövad ser man stora delar av staden.

GRÖNA VÄRDEN

De gröna kopplingarna mellan Renströmsparken, Högåsberget och Carlandersplatsen har ett stort värde - både för djur och människor. Trots sitt centrala läge har det kuperade kulturlandskapet med bergssidor, utsiktsplatser och grönska bevarats som en grön lunga i Göteborg. Det gröna inslaget är ett mycket viktigt inslag i staden. De gröna sambanden mellan Högåsberget, Renströmsparken och Carlandersparken är viktiga att bevara, i den mån det går. Under vinterhalvåret är utsikten från berget magnifik och man ser stora delar av Göteborg.

Det finns både strikta parkområden nära Näckrosdammen och skogspartier av vildare karaktär på Högåsberget. På berget finns mycket lövskog och en del träd är utpekade som viktiga att bevara, bland annat ek och ask. Under första halvåret 2012 gjordes en naturinventering.

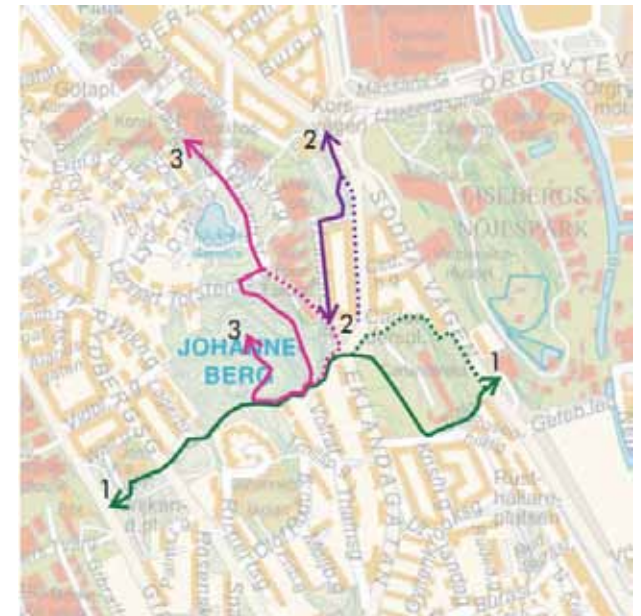

Konstverk med vattentema vid Humanisten

Enligt Göteborgs stads sociotopskarta så används området för bollsport, picknick, vila, upplevelser av blomning, en grön oas, en mötesplats och för promenader och vila. Närmast Humanisten lämpar sig även vattenlek i vattentrappan. Området nyttjas av folk från hela Göteborg och många studenter ordnar ofta festligheter i närheten, både i parken men också i den skogsbeväxta delen på Högåsberget.

Närboende i området använder berget som rekreationsstråk och området är flitigt använt under hela året. Näckrosdammen utgör en grön oas och under de varma årstiderna används området av många studenter, men även för föräldralediga med barn som gärna träffas vid lekplatsen vid Näckrosdammen. Här finns också mycket fåglar och även oblyga ekorrar.

Upplevelsen i hela parkområdet är att man känner sig omgiven av grönska, men också av bebyggelse i relativt låg skala.

Viktiga stråk för kommunikation och rekreation.
Källa: Kulturmiljöunderlag. Melica (2012)

Befintligt GC-stråk under Språkskrapan.

Flygbild på Korsvägen från Aftonbladets blogg.

CARLANDERSPLATSENS FORM & FÖRUTSÄTTNINGAR

Carlandersplatsen är tydligt triangelformad. Korsvägen, ett stenkast nedför Eklandagatan, är också triangelformad, men med en annan skala och andra förutsättningar och mål.

På Carlandersplatsen finns äldre uppvuxna ädellövträd som ger platsen karaktär. På marken finns gräs och asfalt där bilarna rör sig. Runt den triangulära grösyten finns en trottoar.

Busshållplats vid Eklandagatan sett från första avsatsen på trappan.

CARLANDERSPLATSEN

Idag upplevs Carlandersplatsen och Carlandersparken som ett varierat stadsrum i en sammanhållen skala. Hela området runt Carlanderska innehåller en rad kulturhistoriskt värdefulla byggnader. En del är skyddade, men det finns andra som är mindre uppmärksammade som är minst lika viktiga att bevara i det fortsatta arbetet med området.

Området runt Carlandersplatsen visar en stor variation i bebyggelse och planmönster som också utgör en "viktig berättelse" av hur stadens utkant blivit alltmer publik och attraktiv då staden växt. Enligt Lilienbergs plan har platsen stark gestaltning där den gröna linjen möter funkistidens ideal. Verklighetens bebyggelse följer planerna - tills de ändras och nu kommer platsen att ändra karaktär då den bebyggs av ytterligare huskroppar.

Busshållplats vid Eklandagatan.

TRAFIK

Korsvägen kan jämföras med en stor cirkulationsplats med hållplatser i mittdelen. Runt Carlandersplatsen leds också trafik, men inte alls med samma syfte och intensitet. Vid platsen finns också ett antal parkeringsplatser. På andra sidan Eklandagatan närmare Carlanderska sjukhuset finns ytterligare ett antal parkeringsplatser.

BULLER

Idag upplevs Eklandagatan som en barriär då den är starkt trafikerad. Trafiken bidrar till att minska platsens attraktivitet och användningsområde. Ofta söker man upp en bänk för att kunna sitta och samtala med någon eller för att läsa en god bok. Då brukar man gärna välja en plats som har en behaglig ljudnivå för den aktivitet man valt att göra.

Trappor från Calandersplatsen upp mot Volrat Tham - Bernhard Karlgrens gångväg

TRAPPORNA

I området finns en del trappor som troligtvis följer gamla upptrampade stigar. Trapporna utgör i sig själva ett kulturhistoriskt intressant landskap med sina kopplingar till utkiksplatser. Speciellt intressanta anses Lundbergs trappor (nära Korsvägen) och trapporna vid Calandersplatsen upp till Volrat Tham - Calandersstigen, liksom Bernhard Karlgrens väg. En befintlig trappa i plangränsen är en viktig länk som bör beaktas samt lyftas fram då man tar marken i anspråk. För att göra passagen upp på berget ännu attraktivare bör man använda god belysning, både på trappstegen och vilplanen men också på området närmast trappan. Vegetation bör vara ringa och låg närmast trappan för att bidra till en tryggare miljö med ökad säkerhet för fotgängarna. Trappans vilplan bör försees med sittbänk och papperskorg.

Lundgrens trappor vid Humanisten

STRÅK

Genom campusområdet finns ett GC-stråk som är en mycket viktig länk mellan Johanneberg och Götaplatsen/staden.

Det är ett unikt grönt och bullerdämpat stråk genom ett i övrigt urbant och tätbebyggt område.

GC-stråkets utformning är av största vikt då det i utbyggnaden av Humanisten kommer att bli entré i direkt anslutning till Carlandersplatsen. Eventuellt bör man närmare studera möjligheten att lägga en alternativ cykelparkering bredvid utbyggnaden av Humanisten, så att inte GC-stråket eller passagen kommer att blockeras av parkerade cyklar.

Cykelparkering framför Humanistens huvudentré.

GC-stråk från Carlandersplatsen och Eklandagatan. Till höger syns trapporna upp på berget.

Parkering i gränsen mot Carlandersparken och Carlanders sjukhus.

Parkbänk i anslutning till parkeringsplats vid Carlanders sjukhus.

Välkommen in i Carlandersparken och sjukhuset

PLATSENS FÖRUTSÄTTNINGAR - för detaljplaneområdet

Det aktuella planområde har mycket stora höjdskillnader som bör beaktas och studeras noga i detaljplanearbetet samt i bygglovprövningen. Tanken är att planen ska möjliggöra byggnation av bostäder, ett garage, kontor och handel i bottenplan som vetter mot Carlandersplatsen. Takvinkeln ska vara 15-30 grader.

SAMBAND MELLAN CARLANDERSPARK- EN & CARLANDERSPLATSEN

Idag går Eklandagatan genom Carlandersplatsen och Carlandersparken. I förslaget planområdet ingår trafikområdet vid Eklandagatan på samma sida som Carlanderska sjukhuset ligger. Där finns idag en parkeringsplats i anslutning till sjukhusets park och entréområde. I det pågående planarbetet föreslås en justering gällande markfrågor vid Eklandagatan och en bit in i Carlandersparken.

Eklandagatan är hårt trafikerad och gör att sambandet mellan de två platserna är otydlig och vag då man befinner sig på markplan. På ett flygfoto läser man samman Carlandersparken och Carlandersplatsen och Högåsberget på ett helt annat sätt.

Gestaltningssprogrammet utgår från det förslag där Eklandagatan rätas ut och där Carlanderska sjukhusets fastighet påverkas. (En bild på detta visas längre fram i programmet.)

MILJÖBILDER PÅ CARLANDERSPLATSEN

Ett stort vackert träd vid Eklandagatan. Är det i bra skick bör det bevaras, då det tar tid för träd att växa samt att det ger karaktär åt gaturummet. Källa: Eniro

Busshållplats vid Eklandagatan. I bakgrunden syns trappan upp mot Volrat Tham. Källa: Eniro

Sittbänkar och plantering längs med Eklandagatan. Angränsande är Calanderska sjukhusets park. Då ljudnivån från förbipasserande bilar är märkbar är platsen måttligt använd. Källa: Eniro

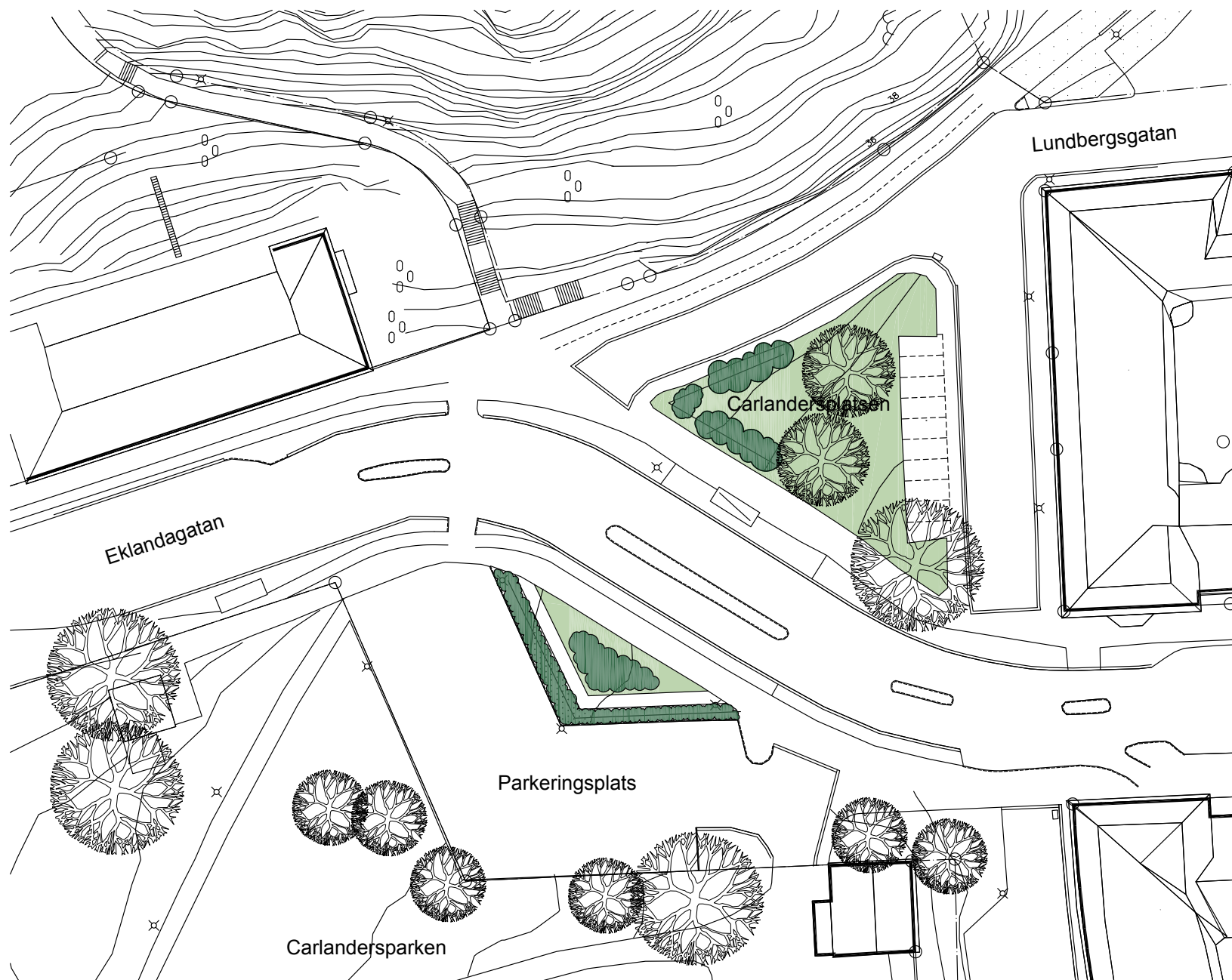
Eklandagatan i riktning ner mot Korsvägen. Vägen böjs mjukt och i fonden syns tydligt en röd tegelfasad vid Carlandersplatsen. Källa: Eniro

Eklandagatan, sista huset innan berget tar vid.

Sittbänkar och plantering längs med Eklandagatan. Angränsande är Calanderska sjukhusets park. Källa: Eniro

FÖRSLAG PÅ BEBYGGELSE I OMRÅDET

NYA
HUMANISTEN

Bild till vänster.
Carlandersplatsen sett från ovan med de nya huskropparna placerade på berget, vid Volrat Thams väg, vid Carlandersplatsen och vid Humanisten. Källa: KUB arkitekter

FÖRESLAGEN NY BEBYGGELSE

Den tänkta bebyggelsen mot berget vid Carlandersplatsen. Husfasaden "knäcker" så att den dels följer de befintliga funkishusen på Eklandagatan men även Språkskrapans riktning. Källa: Wallenstam/White 2012

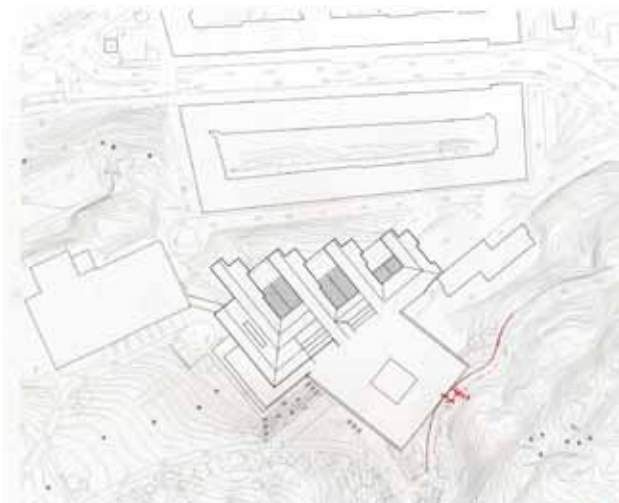
Carlandersplatsen syns längst ner till vänster. De nya byggnaderna klättrar på berget och ska anpassas till terrängen. Källa: Wallenstam/White 2012

Carlandersplatsen sett från ovan med de nya huskropparna placerade på berget. Källa: Wallenstam/White 2012

Bildmontage på de nya huskropparna och befintlig omgivning. Källa: Wallenstam/White 2012

Tävlingsförslaget på Humanisten sett från Nackrosdammen. Här är huskroppen justerad så att den klättrar längre upp på berget. Då blir huskroppen inte lika bred dvs. passagen där man passerar under upplevs kortare.

NYA HUMANISTEN

Humanisten planerar att bygga ut. Bilderna på sidan visar förslag på hur det skulle kunna se ut.

Tävlingsförslag för "Nya" Humanisten med GC-stråk under tillbyggnaden. Här kommer det även att finnas entré in i byggnaden. Tanken är att de fasader som man passerar förbi i passagen ska vara uppglasade och "offentliga" dvs rikta sig mot allmänheten och inte bara för studenter. Källa: KUB arkitekter

Föreslagen tillbyggnad på Humanisten. Fågelperspektiv sett från norr.
(KUB arkitekter 2014.)

Modell på tävlingsförslaget som vann tillbyggnaden av Humanisten. Projektet är under bearbetning och tenderar att ändra form något och låta den tillkommande huskroppen växa ytterligare mot berget och samtidigt bli lite smalare. På så vis kommer passagen under tak att bli kortare.

Tävlingsförslaget på Humanisten sett från Nackrosdammen.

“NYA” “CARLANDERSPLATSEN OCH DESS NÄROMRÅDE

CARLANDERSPLATSEN - ATT BEAKTA VID GESTALTNING

Ser man på den historik och kunskap som finns för Carlandersplatsen med omnejd är det en mängd faktorer att ta hänsyn till.

En intressant frågeställning är hur den nya tänkta byggnationen som arbetet med detaljplanen möjliggör vid Högsåbergets fot, kommer att binda samman stenstaden och funkishusen längs med Eklandagatan. Ett grepp är att mjukt “knäcka” husfasaden mot Carlandersplatsen så att den dels följer funkisbyggnadernas rytm och linjer men också samspelar med den angränsande Språkskrapans fasadliv i förhållande till GC-stråket. Förhoppningen är att den “tänkta nya byggda länken” ska binda samman byggnationen och de olika tidsepokerna på ett elegant sätt för betraktaren, samt ge Carlandersplatsen möjlighet att gestaltas på ett genomtänkt sätt.

TRIANGEL

I det förslag som finns till ny utformning av platsen har man valt att ytterligare förstärka platsens tydliga triangulära form. Man rätar ut Eklandagatan vilket gör att triangelformen blir mera avlång i sitt formspråk. Eklandagatans sträckning kommer då att förflyttas något mot Carlandersparken och sjukhuset och det kommer även att påverka den parkeringsyta som finns vid parken och området idag.

Nya hållplatser för bussen placeras på vardera sidan av gatan i ett läge som bl.a. beaktar trafik-säkerheten.

För att dämpa farten föreslås att man aktivt arbetar med nivåskillnader i gaturummet, samt en noga vald placering av ett upphöjt övergångsställe. Likaså bryts asfalten mot annan kontrasterande markbeläggning för att ytterligare bidra till ökad säkerhet samt orienterbarhet för alla slags trafikanter som passerar.

En mindre återvinningsstation placeras vid trottoaren mot Carlanderska sjukhuset.

TANKAR OM “NYA” CARLANDERSPLATSEN

På den “nya” Carlandersplatsen får man göra ett val, ska material och växtvalen snegla åt de trender som fanns inom landskapsarkitekturen då stenstaden eller funkishusen byggdes? Valet är svårt och ej tydligt då det beror på hur man läser platsen. Vem tillhör den eller bör den ligga “neutral” mellan de olika tidsepokerna? Ytterligare ett grepp är att anspela på den nya tänkta arkitekturen som planeras vid Högsåbergets fot längs med GC-stråket. Hur kommer den att te sig gentemot de takfötter och material som finns på platsen och i närområdet idag?

En tydlig och enkel utgångspunkt är dock platsens givna form: den triangulära. Ska man förstärka och framhäva den till sitt yttersta eller ska den få en otydligare roll då gestaltningen av platsen växer fram.

Utformningen mot Eklandagatan är viktig för områdets karaktär. Parkeringslösningar och skyltning är av betydelse.

Uteservering skapar liv och rörelse. På förmiddagen har Carlandersplatsen bra solvärde.

Inspiration - Ramblan i Barcelona. Högre uppstammade träd med god sikt för fotgängaren. Trädkronorna bildar ett träd som "flyter ihop". Träden belyses så att miljön känns trygg och ej bidrar till att ge mörka skuggor.

Belysningsstolpar och pollare mm, ska vara svarta. Det ger en lugn enhetlig klassisk känsla.

FÖRSLAG PÅ GESTALTNING

Då platsen har en tydlig triangulär form är det den som får styra. Finns intresse och rätt ekonomiska förutsättningar och beslut finns möjligheten att lyfta fram platsen som ett "finrum". För att göra den ännu mera attraktiv är intentionen att lyfta den ytterligare, men samtidigt försöka att behålla den som "grön". Det gröna är speciellt viktigt då mark som idag är obebyggd på berget kommer att tas i anspråk - dels vid utbyggnaden av campusområdet dels vid den nya byggnation som den nya detaljplanen kommer att medge.

Lek med ljus.

BELYSNING & SÄKERHET

Platsen bör utformas med en genomtänkt belysning för att bli så säker att vistas på/ passera förbi som möjligt. Vid ljussättning behövs förutom ett generellt allmänljus från lyktstolpar vid väg/trottoar/busshållplats en väl genomtänkt belysning vid träd och planteringar/buskage och ev. vatten. Här spelar också placeringen stor roll. Man vill undvika för stora kontraster och skillnader i mörk/ljus för det bidrar till att platsen upplevs mer otrygg. För skarpa kontraster eller fel ljussättning kan ge bländande effekter.

Förutom "säkerhetsbelysningen" och gatubelysningen bör ljussättningen bidra till platsens attraktivitet. Det är många människor som passerar förbi på ett dygn, både på cykel, till fots och i något motordrivet fordon. Förslagsvis kan viss belysning ges möjlighet att skifta under året beroende på vilka växter som är vackrast att framhäva för årstiden.

Exempel - parkbänk
från Byarums Bruk.

Exempel -
svart pollare.

Exempel från Gustaf
Adolfs Torg i Göteborg.
Papperskorgen har stads-
vapnet på sidan. Här har
man valt en grön kulör,
men på Carlandersplat-
sen föreslås svart som
grundfärg på.

SITTPLATSER

Vid anläggning av en offentlig plats är det viktigt att möjliggöra sittplatser både i skugga och i sol under dygnets ljusa timmar. Här spelar dock skuggan från omkringliggande byggnader samt Högåsberget en stor roll, det bidrar till att solen inte når platsen. Människor vill kunna sitta och betrakta men också för att bli betraktade. Därför finns behov av olika sittplatser för olika aktiviteter och klockslag.

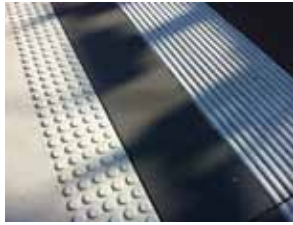
Färgen på parkmöbler bör vara svart - dels för att det generellt känns mera klassiskt men också för att det inte ska pocka på uppmärksamhet och tydligt bidra till att skvallra om en viss tidsepok.

Exempel på svart papperskorg
och svart planteringskär.

Exempel på svart enkel
cykelparkering.

Exempel på kontrastmarkering - tillgängligheten ska vara mycket hög. Gång och cykelstråk ska markeras tydligt. Varje aktivitet har sin "yta".

En staty eller skulptur bidrar starkt till platsens identitet.

TILLGÄNGLIGHET

Tillgängligheten ska utformas med stor omsorg då många människor korsar platsen. Cyklarna på GC-stråket kommer med hög hastighet så det måste tydligt framgå i vilka zoner som man bör vistas för olika aktiviteter. Kontrastmarkeringen ska vara tydlig och informativ.

Exempel på svart markbeläggning - klassiskt och tidslöst.

Vatten är spännande!

Exempel på statyer med olika karaktär.

MARKBELÄGGNING

Hög tillgänglighet är mycket viktig. Ytan bör vara så jämn som möjligt och fogarna små. Materialvalet bör vara sten, gärna natursten eller liknande. Beläggningen på GC-stråket kan t ex vara asfalt för att tydligt visa skillanden på olika zoner/aktiviteter.

Exempel på fontän där ljudet av vatten är tydligt. I exemplet har man även placerat en staty i vattnet.

VATTEN

Ljudet av vatten är alltid rogivande. Beroende på vilken status och skötselnivå man väljer på Carlandersplatsen, skulle det kunna finnas en möjlighet att placera någon form av vatten omgiven av sittplatser. Folk som står och väntar vid busshållplatsen på Eklandagatan bör i så fall kunna höra ljudet av rinnande vatten.

Förslag på utformningen beror på om man väljer att ha en staty och vatten eller en staty och blommor.

STATY

För att ge platsen den status som den borde ha i staden bör det finnas en staty. Det ger identitet och något att vila ögonen på året runt.

Inspirationsbild - uppstamade träd ger grönska samtidigt som ytan under kan avnännas. Mellan träden kan man placera cykelparkering.

Inspirationsbild - det ska finnas plats för gående, utomhusservering och cyklister som passerar platsen.

Tegelfasaden på tegelhus som vetter mot Carlandersplatsen är röda, och då är grönt bladverk en fin kontrast.

VÄXTVAL:

Idag finns en handfull träd i varierande storlekar på platsen. Speciellt utmärkande är ett stort träd, en fontänpil, som står relativt nära Eklandagatan. Det bör behållas, dock bör man närmare utreda dess skick och kondition så att det klarar sig en längre tid.

Det är viktigt att platsen upplevs som grönskande. Idag finns där gräs. Hur viktigt är det att gröna just består av gräs? Idag används Calanderparkens gräsmatta för picknick, då det är soligare där, men detaljplanen medger butikslokaler i bottenplan vid Carlandersplatsen, så möjligheten finns att driva t ex uteservering. Det är fin förmiddagssol fram till lunchtid på Carlandersplatsen, så en uteservering som skapar liv och rörelse skulle kunna utgöra ett trivsamt inslag.

Trädskydd ska vara svarta.

Man bör välja växter som är vackra under hela året, i den mån det går. Då platsen är relativt skuggig lämpar sig vissa växter bättre än andra. Likaså kräver olika växter olika skötselnivåer.

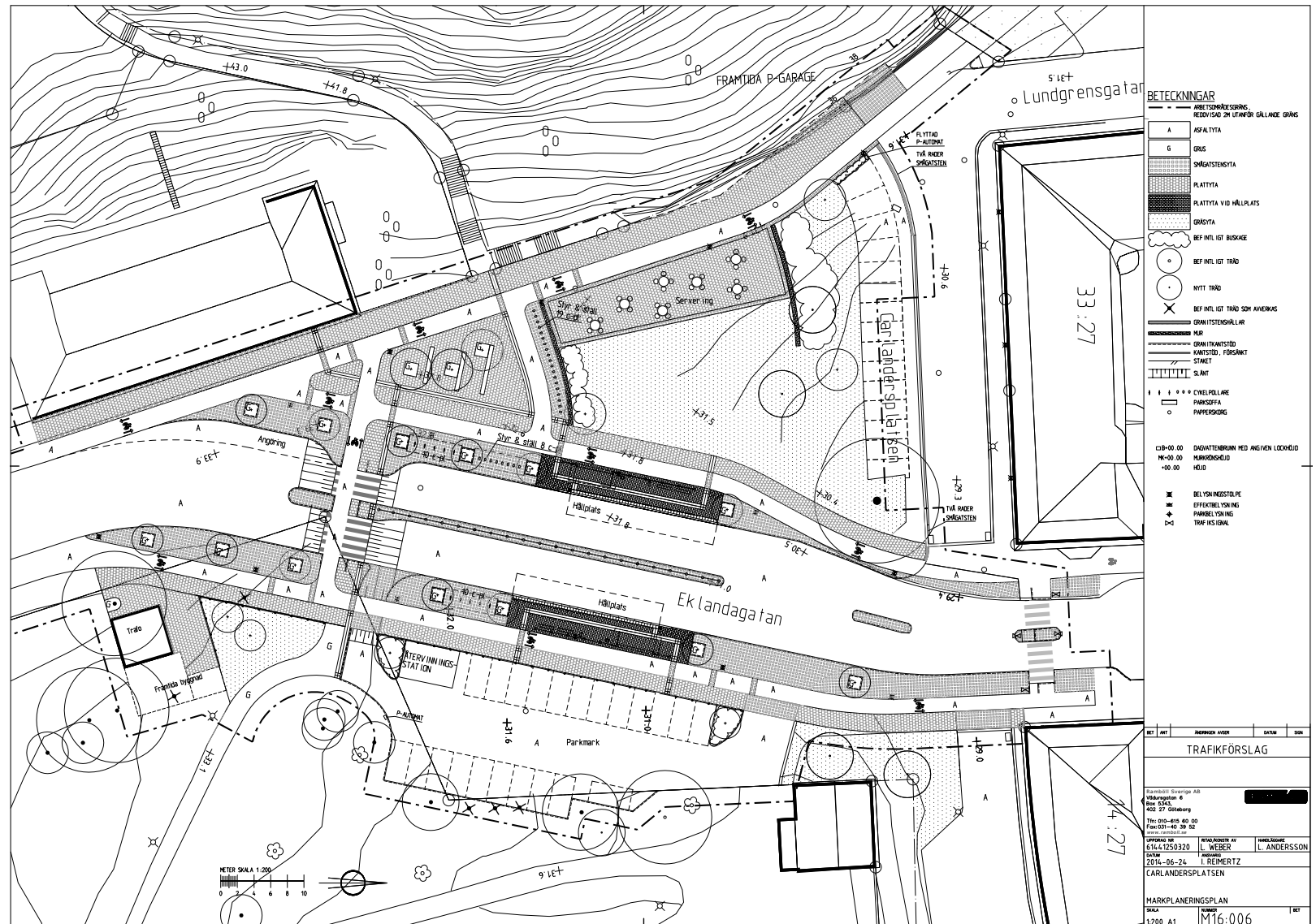

Trafikkontorets förslag till utformning av Carlandersplatsen skapar förutsättningar för en bättre torgbildning och gör att platsen kan bli en stadsmässig och attraktiv mötesplats. Trafikmiljön blir också bättre än vad den är idag. Tanken är att ytor för gående och cyklister ska tydliggöras och separeras från biltrafiken.

Eklandagatan rätas ut och de båda hållplatslägena placeras mitt emot varandra. Trafikföringen ut från parkeringar för boende och från Humanisten ändras och både in- och utfart sker via dagens infart till Lundgrensgatan.

Carlanderska sjukhuset får
en attraktivare entré.

Förslaget ligger till grund för föreslagen gestaltning av Carlandersplatsen.

Nytt trafikförslag för Carlandersplatsen (Trafikkontoret/ Ramböll 2014)

1. Ny byggnad med bostäder, handel i bottenvåningen

2. Plats för uteservering för ev. café eller resataurang i den nya byggnaden.

3. Sittplatser på låga sitthöga grannitmurar, i både sol och skugga, och papperskorgar på lämpligt avstånd.

4. Nya uppstammade träd med fri passage och god sikt under. Mellan träden kan cykelställ, belysning mm. placeras.

5. Cykelställ för Styr & Ställ

6. Förhöjt farthinder

7. Ny angoringsficka för befintlig fastighet och butik.

8. Nya hållplatslägen

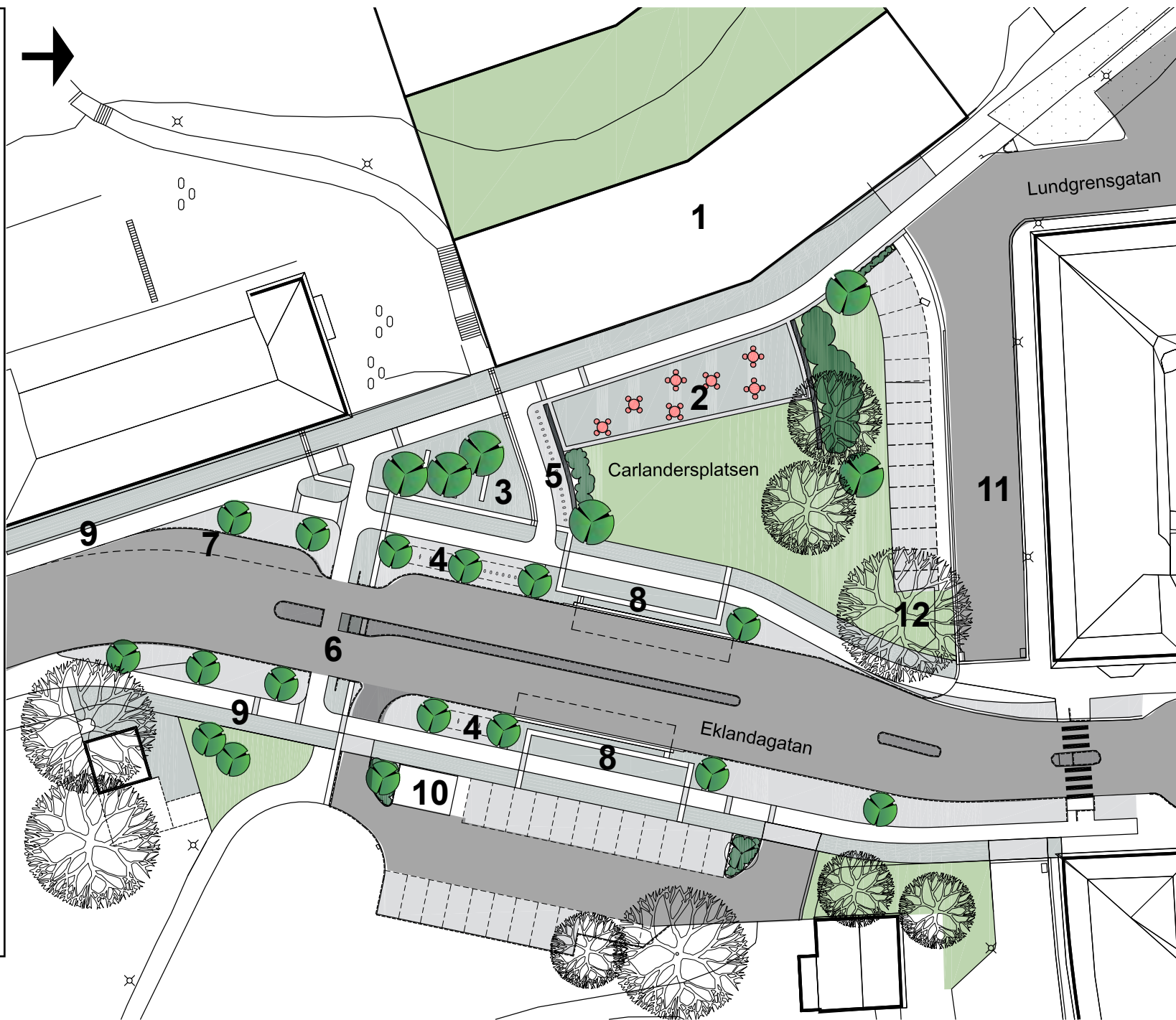
9. Gång- och cykelbanor på båda sidorna av gatan.

10. Nytt läge för återvinningsstation

11. In- och utfart till Lund-grensgatan och Humanisten

12. Fontänpil sparas

Markbeläggningen föreslås utgöras av gräs på en del av platsen. Gång- och torgytor föreslås utföras i släta betongplattor, gång- och cykelövergångar markeras med smågatsten och bil- och cykelvägar är i asfalt.

En säsongskiosk, kanske ett alternativ för Carlandersplatsen.

Exempel på servering - Carlandersplatsen har sol på förmiddagen och vid lunchtid. Större arbetsplatser i närheten är t ex campusområdet och Carlanderska sjukhuset.

Exempel på svart, enkel och snygg gatupratare/trottoarpratare som idag anses vara det enda godkända i citymiljö gentemot synskadade tack vare sin rundade fot som lätt upptäcks med blindkäpp.

KOMMENTAR TILL GESTALTNINGSFÖRSLAGET

Förslaget bygger på att minska trafikytor till förmån för gående och cyklister. Med föreslagen utformning framhävs platsens triangulära form. Markbeläggningen kan diskuteras och varieras, beroenden på aktivitet och attraktivitet. Platsens skötselnivå bidrar också till materialval vid utformningen. Materialen ska vara robusta och stå sig över tid och inte kännas främmande för Carlandersplatsen.

Utformningen kan variera med säsongerna, dvs byte av växter i planteringar skiftar med årstiden. Carlandersplatsen vinner mycket på att vara väl upplyst, både för att lyfta fram platsen för förbipasserande men också för att bidra till ökad säkerhet. Ljussättningen vid busshållplatsen är mycket viktig.

Carlandersplatsen har sol under förmiddag och lunchtid, men Högåsberget som utgör en mycket tydlig gräns till platsen är så kuperad och skogsbeklädd att den påverkar platsen så att den kan upplevas som "mörk".

Ett alternativ för att komma ifrån vägljudet från Eklandagatan är att jobba med en upphöjd zon, exempelvis med servering. Olika nivåer skapar olika känslor och tempo.

Affärer eller verksamheter i markplan bör inte placera gatupratare eller liknande på GC-stråket, då det kommer att påverka trafiksäkerheten. Skyltning bör ske på fasad eller på likvärdigt sätt.

Carlandersplatsens karaktär kommer att förändras i framtiden när Humanisten byggs ut och det förtätas på berget. Platsen kommer att ramas in med ytterligare en byggnad där det kan finnas café eller butiker i marknivå ut mot torget. Det kommer att passera ännu fler människor förbi och över platsen och därför är gestaltningen och tillgängligheten mycket viktig. Med många människor som passerar och uppehåller sig vid Carlandersplatsen, en större bilfri zon med möjlighet till uteservering och nya sittplatser i sol och skugga finns stor potential för platsen att utvecklas till en grön och attraktiv målpunkt i stadsdelen Johanneberg.